

Małgorzata Święcicka
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
w Bydgoszczy

Kilka słów redaktora naukowego

o serii *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie*

Powstanie tytułowej serii wydawniczej wyznacza rok 2005, jednak jej historia ma swoje odleglejsze uwarunkowania, które trudno byłoby przybliżyć bez wątków osobistych. Te związane są z czasami „mojej poznańskiej polonistyki” i – przede wszystkim – Moją Mistrzynią – Śp. Profesor Moniką Gruchmanową. Pod kierunkiem Pani Profesor na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku w ramach studiów indywidualnych (specjalizacja współczesna polszczyzna i socjolingwistyka) uczestniczyłam m.in. w gromadzeniu materiałów do kartoteki słownictwa Poznania (zob. M. Gruchmanowa i B. Walczak (red.), 1999) oraz przygotowałam pracę magisterską pt. *Słownictwo i frazeologia środowiska rzemieślniczego w Poznaniu*. Od 1982 roku podjęłam wprawdzie pracę zawodową poza Poznaniem (od 1984 roku na stanowisku asystenta w Bydgoszczy), ale kontynuowałam też współpracę naukową z Profesor M. Gruchmanową w ramach tematu badawczego Jej zakładu, tj. języka mieszkańców Poznania. Efektem badań prowadzonych w nurcie rozwijającej się wówczas w środowisku poznańskim socjolingwistyki jest książka *Mowa mieszkańców Poznania* (zob. M. Gruchmanowa, M. Witaszek-Samborska, M. Żak-Święcicka, 1986; wyd. II 1987), w której, w rozdziale 4, zawarłam charakterystykę zawodowej odmiany języka poznańskich rzemieślników. Można zatem śmiało powiedzieć, że seria *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie* ma swoje korzenie w czasach poznańskich i rozpoznawany wówczas przeze mnie obszarze badań socjolingwistycznych.

Metody badań socjolingwistycznych ukształtowane w szkole poznańskiej kontynuowałam i modyfikowałam (zwłaszcza w perspektywie interdyscyplinarnej i kulturowej) już w środowisku bydgoskim. W ramach grantu *Polszczyzna bydgoszczan* od 1995 roku wypracowałam autorską koncepcję badań języka mieszkańców Bydgoszczy, która znalazła swój wyraz w redagowanej przeze mnie pięciotomowej serii *Polszczyzna bydgoszczan. Historia i współczesność* (zob. M. Święcicka, 2003, 2005, 2007b, 2009, 2011b).

Opracowanie wzbudziło zainteresowanie w ogólnopolskim środowisku językoznawczym, a w recenzjach naukowych nadano mu miano „prekursorskiego” w zakresie badań języka bydgoszczan (zob. m.in. rec. B. Nowowiejski, „Białostockie Archiwum Językowe” 4, s. 227-232; J. Lizak, „Język Polski” 2005, z. 2, s. 147-149; W. Trzeciakowski, „Kwartalnik Akademicki 1(5) 2004; M. Kołodziejczyk, „Kwartalnik Językoznawczy” 2010/2(2), s. 92-97, P. Wiatrowski, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” XIII (XXXIII), s. 307-312).

W nurcie badań nad polszczyzną bydgoszczan opublikowałam też cykl artykułów. Szczegółowe zagadnienia w nich podejmowane (m.in. funkcjonowanie słownictwa regionalnego w przekroju pokoleniowym, sposoby definiowania regionalizmów przez młodych mieszkańców Bydgoszczy, gwara najstarszych bydgoszczan, językowe zróżnicowanie bydgoskiej przestrzeni miejskiej itd.), pozwoliły mi także na formułowanie propozycji metodologicznych i wyznaczanie perspektyw badawczych językowo-kulturowej przestrzeni miasta (zob. np. M. Świąćicka, 2004: 41-52; M. Świąćicka, 2007a: 227-235).

Wzmiankowane tu jedynie doświadczenia badawcze obejmujące zarówno przestrzeń miejską Poznania, jak i przestrzeń miejską Bydgoszczy zainspirowały mnie z kolei do zaproponowania znawcom problematyki miejskiej z różnych ośrodków akademickich w kraju badań nad językowo-kulturowymi aspektami funkcjonowania przestrzeni miast, które zatytułowałam właśnie: *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie*. Miałam oczywiście świadomość, że przestrzeń miast polskich postrzegana w sensie fizycznym i społecznym jako obszar pod wieloma względami zróżnicowany od dawna stanowi przedmiot zainteresowań przedstawicieli wielu dyscyplin naukowych. Zdawałam sobie jednak też sprawę z pewnego okresowego zarzucenia tej problematyki i konieczności intensyfikacji badań w świetle różnorodnych nowych faktów przełomu XX i XXI wieku. Wszelkie bowiem przemiany po 1990 roku polityczno-gospodarcze, społeczne, nowe tendencje kulturowe, osiągnięcia cywilizacyjne, wraz z nowymi technologiami itp. nie mogły pozostać obojętne dla odmiennego, być może dotąd nieznanego (a przez to wartego naukowego oglądu) kształtu przestrzeni miasta, nie tylko ośrodków wielkomiejskich, ale też miast mniejszych i miasteczek. Swoistym *signum temporis* stała się też moda na migracje ludności miejskiej na wieś warunkująca szybkie dość tempo zmiany struktury społecznej mieszkańców zarówno miast., jak i wsi. Transformacja polityczno-gospodarcza to także zanikanie w wielu miastach charakterystycznych środowisk robotniczych czy rzemieślniczych, tworzenie zaś coraz liczniejszych grup subkulturowych czy hobbystycznych.

Przywołane w sposób niezwykle wybiórczy tendencje, w tym także nowe fakty językowe, zmieniające obraz współczesnego miasta stały się bezpośrednią inspiracją do realizacji przez pracowników naukowych (reprezentujących głównie takie dziedziny, jak: językoznawstwo, literaturoznawstwo, filozofia i socjologia, historia) Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy tematu badawczego pt. *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie*. Jedną z ważnych form realizacji zadania badawczego była m.in. ogólnopolska konferencja, zorganizowana w dniach od 29 do 30 września 2005 roku w Bydgoszczy przez pracowników (dr hab. Magdalena Czachorowska, prof. UKW, dr hab. Rafał Zimny oraz dr Monika Peplińska – od początku do dziś niestrudzona sekretarz konferencji) kierowanego przeze mnie wówczas Zakładu (obecnie Katedry) Stylistyki i Pragmatyki Językowej. Warto wspomnieć, że w trakcie bydgoskiej konferencji w pewnym stopniu kontynuowano problematykę badań nad polszczyzną mieszkańców miast, podjętą na konferencji językoznawczej w Białymstoku (15-16 września 2003 roku), do której powrócono po wielu latach z inicjatywy profesor Henryki Sędziak i pracowników Pracowni Mowy Mieszkańców Białegostoku. Oprócz problemów natury teoretyczno-metodologicznej zaproponowano inne jeszcze obszary rozważań, takie chociażby, jak: zróżnicowanie leksykalne i frazeologiczne polszczyzny miejskiej, osobliwości regionalne, dialektalne i archaizmy w mowie mieszkańców miast, miejska toponimia i antroponimia, obraz języka miejskiego w stylu artystycznym, stereotypy miast i ich mieszkańców. Językowo-kulturowe różnicowanie się przestrzeni miejskiej okazało się tematem interesującym. Realizacji jego podjęli się przedstawiciele wielu ośrodków akademickich, zarówno tych, w których badania nad mową mieszkańców miast miały już długą tradycję (np. Kraków, Poznań, Łódź, Wrocław), jak i tych, w których rozpoczęto je stosunkowo niedawno, np. Gdańsk, Lublin, Białystok, Częstochowa, Bydgoszcz, Zielona Góra¹. Pokłosiem ogólnopolskiego i interdyscyplinarnego spotkania stał się tom nienumerowany (nie zakładano wówczas kontynuacji serii), wydany w 2006 roku (zob. M. Świącicka (red.), 2006), obejmujący dwa zasadnicze działy: I. *Przestrzeń miejska w ujęciu interdyscyplinarnym* oraz II. *Przestrzeń miejska w ujęciu lingwistycznym*. Na pierwszą część składają się: tekst o treści filozoficzno-socjologicznej, ukazujący przestrzeń miejską jako obszar o charakterze wspólnotowym wraz z istotnym uczestnictwem człowieka we wspólnocie bytowania przez działanie oraz szkic literaturoznawczy, poświęcony literackim wizerunkom miast: Rzymu, Krakowa i Warszawy

---

¹ Z czasem lista ośrodków akademickich oraz instytucji naukowych, z których badacze dołączali do realizacji „miejskiego” projektu naukowego, wyraźnie się rozbudowała. Oprócz wymienionych warto także podać inne, tj. Warszawa, Katowice, Rzeszów, Siedlce, Szczecin, Gorzów, Łomża.

oraz biblijnego Nowego Jeruzalem. Stanowią one dobre wprowadzenie do działu drugiego, obejmującego wielość problemów językowo-kulturowego zróżnicowania miasta rozważanych na różnorodnym materiale badawczym (tj. teksty mówione i pisane, dawne i współczesne, zróżnicowane funkcjonalnie) w nurcie najnowszych osiągnięć m.in. socjolingwistyki, pragmalingwistyki, stylistyki, dialektologii, onomastyki, gramatyki komunikacyjnej, metodologii językowego obrazu świata czy stereotypu. Drugi dział rozpada się na pięć mniejszych, wyznaczonych tematyką szkiców, części, tj. językowo-kulturowe zróżnicowanie miasta w perspektywie teoretyczno-metodologicznej, leksykalno-frazeologiczne i syntaktyczne zróżnicowanie przestrzeni miejskiej, polszczyzna miejska w stylu artystycznym, obraz miasta i jego mieszkańców w pisanej odmianie języka, onomastyczny obraz miasta i jego mieszkańców.

Początkowo nie sądziliśmy, jak już zasygnalizowałam, że zaproponowany pomysł badawczy przerodzi się w systematycznie prowadzone badania, referowane i dyskutowane co dwa lata w trakcie cyklicznie organizowanej konferencji, znajdujące swój materialny efekt w postaci kolejnych tomów monografii zbiorowej. Jednak pole badawcze przestrzeni miejskiej w jej zróżnicowaniu językowym, kulturowym i społecznym okazało się na tyle szerokie, ciekawe poznawczo i wartościowe merytorycznie, że decyzję o kontynuowaniu tego naukowego przedsięwzięcia podjęliśmy bez wahania. Od 2007 roku zaczęliśmy też uszczegóławiać ogólnopolską dyskusję wokół określonego problemu badawczego. W 2007 roku w centrum uwagi znalazł się temat *Język(i) w mieście, miasto w języku*, kolejno zaś: *Przestrzeń oswojona – przestrzeń obca. Miasto w kontekście językowo-kulturowym* (2009), *Miasto. Wiele kultur i wiele języków* (2011), *Architektura miasta w języku i kulturze* (2013), *Transport miejski w języku i kulturze* (2015), *Przyroda miasta i wsi w języku i kulturze* (2017). Tematy wskazują, że od pewnego momentu naturalny kontekst rozważań nad językowo-kulturową przestrzenią miasta stanowi kategoria wieś, tak w sensie komplementarnym, jak i wyłączającym.

Kolejne opublikowane po 2007 roku tomy serii stanowią w określonym zakresie kontynuację koncepcji merytoryczno-metodologicznej i kompozycji zaproponowanej w tomie inicjującym. Tom drugi, wydany w 2008 roku (zob. M. Świącicka (red.), 2008), poświęcony tematowi: *Język(i) w mieście, miasto w języku*, obejmuje trzy części, tj. Wprowadzenie, *Język(i) w mieście* oraz *Miasto w języku i kulturze*. We wprowadzeniu szczegół, tj. napisy miejskie, staje się jedynie pretekstem do formułowania ogólnych i głębokich myśli na temat językowej i kulturowej przestrzeni miasta. Natomiast szkice zamieszczone w drugiej części potwierdzają jednoznacznie, że nadal konieczne są rozważania teoretyczno-metodologiczne,

obejmujące język mieszkańców miast, w jego zróżnicowaniu substancjalnym, regionalnym, społecznym, subkulturowym itp. Z kolei rozważania zawarte w części trzeciej tomu jasno dowodzą, że szeroko rozumiany kontekst językowy i kulturowy daje możliwość nowatorskiej rekonstrukcji (na różnorodnym materiale badawczym) obrazów miast i ich mieszkańców zarówno w aspekcie lingwistycznym, jak i według metodologicznych paradygmatów literaturoznawstwa.

Tom trzeci (zob. M. Świącicka (red.), 2011a) stanowi efekt dyskusji skoncentrowanej wokół problemu – jak już zasygnalizowano – *Przestrzeń oswojona – przestrzeń obca. Miasto w kontekście językowo-kulturowym*. Na strukturę publikacji składają się dwa zasadnicze działy, tj. Miasto/Wieś: Przestrzeń obca – przestrzeń oswojona oraz Miasto w kontekście językowo-kulturowym. Druga część obejmuje jeszcze węższe jednostki tematyczne, które nazwano: Język(i) w mieście, Onomastyczna przestrzeń miasta, Obraz miasta w języku i kulturze. W pierwszej części badacze skupiają się na oglądzie przez pryzmat wyznaczników językowo-kulturowych układu miasto – wieś oraz kategorii swój – obcy zarówno w sensie uogólnionym, jak i skonkretyzowanym do określonych regionów, miast czy wsi. W drugim dziale rozważa się tak ważne tematy „miejskie”, jak chociażby prozodia, leksyka czy morfologia polszczyzny miejskiej, wykładniki onomastycznej przestrzeni miasta oraz językowo-stylowe wyznaczniki obrazowania przestrzeni miasta i wsi.

W 2012 roku (zob. M. Świącicka (red.), 2012) ukazał się czwarty tom prezentowanej serii. Szczegółowy problem badawczy (tj. *Miasto. Wiele kultur i wiele języków*) znalazł swój wyraz w nazwach trzech zasadniczych części, tj. Wprowadzenie, Miasto jako tekst wielu kultur i wielu języków oraz Miasto/wieś w kontekście wielu kultur i wielu języków. Różnorodność zagadnień składających się na dział drugi zdecydowała o wyróżnieniu mniejszych jednostek tematycznych, tradycyjnie już, w nawiązaniu do poprzednich tomów serii, nazwanych następująco: Język(i) w mieście, Onomastyczna przestrzeń miasta oraz Obraz miasta w języku i kulturze. W świetle interdyscyplinarnych wyników badań, opublikowanych w tomie czwartym, oczywiste jest, że w przypadku miasta mamy do czynienia z fenomenem tekstowym, w którym jak w soczewce skupia się wielość kultur z osobliwościami narodów i ich języków.

Rok 2014 przyniósł publikację kolejnego, piątego, tomu (zob. M. Świącicka, M. Peplińska-Narloch (red.), 2014), który tak jak i poprzednie wpisał się w koncepcję serii jako całości. Głównemu wątkowi badawczemu pt. *Architektura miasta w języku i kulturze* towarzyszyły także rozważania traktujące o innych jeszcze językowo-kulturowych wyznacznikach przestrzeni miasta i jego mieszkańców. Sposób rozumienia i realizacji tematu zdecydował

o przyjęciu następującej struktury monografii: Wprowadzenie, Architektura z perspektywy językowo-kulturowej, Architektura z perspektywy onomastycznej, Architektura z perspektywy stylistyczno-tekstowej oraz Varia. Tytuły działów wskazują na przynajmniej kilka teorii i metod (właśnie owych perspektyw), które przyjmują humaniści do opisu nadrzędnej kategorii znaczeniowej ARCHITEKTURA. W analizie wskazanego pola tematycznego istotną rolę odgrywają niewątpliwie narzędzia semantyki strukturalistycznej, ale też metody językoznawstwa kulturowego, nowatorskie koncepcje onomastyki, stylistyki czy tekstologii. Na pewno autorom tekstów, choć w części, udało się udowodnić, że tak ważny atrybut przestrzeni miasta, jak jego kształt architektoniczno-urbanistyczny ma swoje wyróżniki na płaszczyźnie językowej, kulturowej, w warstwie onomastycznej i stylistyczno-tekstowej.

Rozważania nad różnorodnością sposobów ujmowania przestrzeni urbanistycznej stały się bezpośrednią inspiracją do naukowego oglądu kategorii znaczeniowej TRANSPORT (również transport na wsi), rozumianej jako nieodłączny element przestrzeni zabudowanej, zagospodarowanej przez człowieka. Wieloaspektowe analizy szczegółowego problemu badawczego pt. *Transport miejski w języku i kulturze* przynosi tom szósty (zob. M. Świącicka, M. Peplińska (red.), 2016). Struktura monografii obejmuje cztery części: I. Wprowadzenie, II. Transport w języku i świadomości językowej, III. Transport w tekstach kultury oraz IV. Varia. Szkice zawarte w poszczególnych działach dobrze potwierdzają fakt, że w przypadku analizowanej kategorii mamy do czynienia ze zjawiskiem wielopłaszczyznowym, o bogatej historii i wielowiekowej tradycji. Autorzy dokumentują m.in. nazwy środków transportu miejskiego w językach europejskich, w świetle danych leksykograficznych i ankietowych, nieoficjalne nazwy serii pojazdów komunikacji miejskiej, nazwy transportu wiejskiego itp. Trudno byłoby wyobrazić sobie ten tom bez analizy pojęcia *wozu* jako archetypowego środka transportu. Motyw transportu i komunikacji stanowi istotny element konstytuujący zróżnicowane genologicznie typy tekstów, m.in. teksty literackie, publicystyczne, reklamowe filmowe itp., których wykładnikiem jest bogaty repertuar środków językowo-stylistycznych.

Sposób myślenia o przestrzeni miejskiej przez pryzmat jej architektoniczno-urbanistycznego kształtu byłby niepełny, gdyby nie wzbogacić go komponentem przyrody miasta i wsi. Stąd też w 2017 roku przedmiotem ogólnopolskiej dyskusji stał się temat: *Przyroda miasta i wsi w języku i kulturze*. Okazał się on niezwykle inspirujący badawczo. Dziś jedynie pobieżnie można stwierdzić, że wskazaną kategorię znaczeniową analizowano według różnych metod i narzędzi badawczych. Sporo szkiców dotyczy na przykład motywów

przyrodniczych w nazewnictwie miejskim (nazwy parków miejskich, nazwy kwiaćiarni i sklepów ogrodniczych, lokali gastronomicznych, nazw ulic, ogrody miejskie itd.), słownictwa roślinnego, jego funkcji, tak w tekstach dawnych, jak i współczesnych, zarówno ogólnopolskich, jak i gwarowych, językowo-stylowej kreacji świata przyrody w zróżnicowanych tekstach kultury, m.in. w stylu artystycznym, w stylu publicystycznym czy dydaktycznym. Efekt takich i innych jeszcze sposobów analizy głównego problemu badawczego zostanie opublikowany w kolejnym tomie *Miasto 7*.

Przybliżoną serię należy traktować jako dzieło niejednorodne w wielu zakresach. Opublikowane dotąd szkice, stanowiące wyraz rozumienia przestrzeni miasta oraz wsi jako kategorii badań zwłaszcza językowo-kulturowych, z jednej strony dokumentują elementy trwałe, uniwersalne niemalże, z drugiej zaś strony potwierdzają niezwykle zmienność przestrzennych komponentów.

Publikację wyróżnia także zróżnicowanie chronologiczne, funkcjonalne czy genologiczne analizowanych tekstów kultury, różnorodne też są podstaw teoretyczno-metodologiczne tej analizy, choć zasadniczo w nurcie najnowszych osiągnięć lingwistyki, literaturoznawstwa, kulturoznawstwa czy filmoznawstwa.

Różnorodność to także zróżnicowany zespół autorów. Temat „miejski” integruje badaczy z kilkunastu ośrodków akademickich w kraju, cieszy się zainteresowaniem nie tylko badaczy znanych i uznanych, ale także badaczy młodych, często dopiero poszukujących interesującego pola swoich naukowych dociekań. Nie sposób w tym miejscu wymienić z imienia i nazwiska wszystkich autorów, publikujących swoje teksty w kolejnych tomach serii, jest ich bowiem kilkudziesięciu. Warto jednak dodać, że szkice prezentują wysoki poziom merytoryczny, na który składa się też rzetelna praca recenzentów wydawniczych, tj. – jak dotąd – Kazimierza Ożoga, Bogusława Dunaja, Haliny Kurek, Elżbiety Rudnickiej-Firy, Michała Szczyszka i Anny Wojciechowskiej.

Różnorodność serii należy również rozumieć z perspektywy potencjalnego odbiorcy. Zakłada się, że poszczególne tomy serii są interesujące poznawczo i merytorycznie zwłaszcza dla językoznawców, literaturoznawców, kulturoznawców. Jednak w kręgu czytelników mogą znaleźć się też przedstawiciele innych dyscyplin badawczych, np. socjologowie, filozofowie, historycy, architekci, lub po prostu mieszkańcy miasta, wsi, ciekawi wiedzy na temat miejsca swojego życia.

Pole badawcze, związane ze zróżnicowaną przestrzenią miasta i wsi nadal jest szerokie. Nadal zatem wymaga analitycznych i syntetycznych studiów interdyscyplinarnych. Pozostaje

więc mieć nadzieję, że uda się rozważać w gronie ogólnopolskim kolejne „miejskie” i „wiejskie” problemy badawcze, a efekty badań publikować w kolejnych tomach serii.

Literatura przedmiotu

M. Gruchmanowa i B. Walczak (red.), 1999, *Słownik gwary miejskiej Poznania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa – Poznań.

M. Gruchmanowa, M. Witaszek-Samborska, M. Żak-Święcicka, 1986; wyd. II 1987, *Mowa mieszkańców Poznania*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań.

M. Święcicka (red.), 2003, *Polszczyzna bydgoszczan. Historia i współczesność*, Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

M. Święcicka, 2004, *Polszczyzna bydgoszczan. Stan badań, metodologia, perspektywy badawcze*, w: H. Sędziak (red.), *Polszczyzna mówiona mieszkańców miast. Księga referatów z konferencji językoznawczej w Białymstoku*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, s. 41-52.

M. Święcicka (red.), 2005, *Polszczyzna bydgoszczan. Historia i współczesność 2*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego Bydgoszcz.

M. Święcicka (red.), 2006, *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

M. Święcicka, 2007a, *Ku nowej perspektywie badań polszczyzny bydgoszczan*, w: H. Sędziak i M. Dajnowicz (red.), *Polszczyzna Mazowska i Podlasia*, t. XI: *Nazwy terenowe i nazewnictwo miejskie Mazowska i Podlasia*, Wyd. Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe im. Wagów, Łomża, s. 227-235.

M. Święcicka (red.), 2007b, *Polszczyzna bydgoszczan. Historia i współczesność 3*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

M. Święcicka (red.), 2008, *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie 2*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

M. Święcicka (red.), 2009, *Polszczyzna bydgoszczan. Historia i współczesność 4*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

M. Świącicka (red.), 2011a, *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie 3*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

M. Świącicka (red.), 2011b, *Polszczyzna bydgoszczan. Historia i współczesność 5*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

M. Świącicka (red.), 2012, *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie 4*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

M. Świącicka, M. Peplińska-Narloch (red.), 2014, *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie 5*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

M. Świącicka, M. Peplińska (red.), 2016, *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie 6*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.